ЄМЕЛЬЯНОВ О. Ю., ПЕТРУШКА Т. О., КРЕТ І.З.
Національний університет «Львівська політехніка»

РІВЕНЬ РОЗВИТКУ ТЕХНІКО-ТЕХНОЛОГІЧНОЇ БАЗИ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ЧИННИК КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЙОГО ПРОДУКЦІЇ

Наявний дисбаланс між виробничим потенціалом вітчизняних підприємств та фактичними обсягами фінансових результатів від операційної діяльності обумовлений, передусім, низьким рівнем їх конкурентоспроможності. Досвід господарювання засвідчує, що цей рівень найкраще проявляється в несприятливих для підприємств умовах, зокрема при значному погіршенні кон'юнктури ринків та загостренні конкурентної боротьби на них. Саме такі умови в останні роки склалися для багатьох галузей вітчизняної економіки і, як показала практика, більшість підприємств цих галузей виявилися неспроможними належним чином конкурувати на зарубіжних, а в деяких випадках – і на внутрішніх, ринках збуту їх продукції.

У сучасній літературі, присвяченій управлінню конкурентоспроможністю підприємств, зокрема у [1, с. 231-232], [2, с. 50-51], [3, с. 229 – 231] та ін., наводяться різноманітні підходи до групування її чинників. Проте, більшість науковців, які вивчають питання формування конкурентних переваг підприємств, недостатню увагу приділяють дослідженню взаємозв'язку між рівнем конкурентоспроможності продукції та ефективністю застосовуваних технологій.

З точки зору управління розвитком техніко-технологічної бази підприємства набуття ним нових конкурентних переваг обумовлює потребу в своєчасній заміні застарілих видів техніки та технологій новими та більш прогресивними. При цьому важливо враховувати існування альтернативних технологій виготовлення однієї і тієї ж самої продукції, що викликає необхідність вибору найкращого їх варіанту. Ця необхідність у контексті реалізації заходів з підвищення конкурентоспроможності підприємств обумовлена тим, що вибір найкращого варіанту технології виготовлення продукції повинен передбачати визначення найбільш конкурентоспроможного способу її виробництва.

Проведене нами дослідження показало, що основними показниками-чинниками рівня конкурентоспроможності певного різновиду продукції є такі параметри:

- ціна одиниці продукції базового рівня якості, за якого прибутковість інвестицій у її виробництво та реалізацію є найвищою серед усіх різновидів продукції на певному товарному ринку;
- собівартість одиниці продукції даного та базового її різновидів;
- питома капіталомісткість продукції даного та базового її різновидів;
- якість продукції даного та базового її різновидів.

Усі ці параметри визначаються рівнем розвитку техніко-технологічної бази підприємства. При цьому важливе значення має визначення найбільш конкурентоспроможного різновиду продукції серед усіх її різновидів, що відрізняються собівартістю одиниці продукції, її питомою капіталомісткістю та ступенем якості.

Припустимо в подальшому, що функція $Ц(O)$ описує залежність ціни від натурального обсягу пропозиції того різновиду продукції, який характеризується самим низьким рівнем її якості. Підвищення якості призводить до трансформації цієї функції, перш за все, до зростання її значень для кожного O. Форма такої трансформації може бути різною (залежно від реакції споживачів продукції). Наприклад, вона може відбуватися шляхом: додавання до кожного значення функції постійної величини; множення значень функції на певний коефіцієнт, що перевищує одиницю; комбінації двох попередніх способів тощо.

Позначимо $F_i\left(Ц(O)\right)$ операцію, яка передбачає трансформацію функції $Ц(O)$ за умови, що буде відбуватися перехід від реалізації продукції найнижчого рівня якості ($i=1$ та,

Lviv Polytechnic National University Institutional Repository http://ena.lp.edu.ua

відповідно, $F_1(Ц(O)) = Ц(O)$) до реалізації продукції, що виготовляється з використанням *i*-того варіанту технології (при цьому із збільшенням рівня якості значення *i* зростає).

Введемо операцію G_i, яка є оберненою до операції F_i, тобто $G_i(F_i(Ц(O))) = Ц(O)$. Тоді в умовах конкурентного ринку найбільш конкурентоспроможним буде той різновид даної продукції (і, відповідно, – та технологія її виготовлення), для якого буде виконуватися така умова:

$$G_i(c_i + k_i \times H) \to \min, \quad (1)$$

де c_i, k_i – собівартість та капіталомісткість одиниці продукції, що відповідають *i*-тому варіанту технології її виробництва; H – норма прибутковості інвестицій у частках одиниці.

Дійсно, та технологія, для якої значення показника (1) є найменшим, в умовах рівноваги на ринку збуту даної продукції (коли її ціна дорівнює питомим приведеним витратам) забезпечує максимальний натуральний обсяг її виробництва та реалізації (з урахуванням того, що із зростанням натуральних обсягів пропозиції продукції її ціна зменшується). Відповідно, якщо виробники оберуть не найкращий за критерієм (1) варіант технології і ціна продукції стане рівною питомим приведеним витратам за обраним варіантом, то в умовах конкурентного ринку на нього увійдуть нові виробники, які оберуть кращий варіант технології та збільшать натуральні обсяги виготовлення цієї продукції. Внаслідок цього ціна одиниці продукції у виробників, які використовують не найкращий за критерієм (1) варіант технології, впаде, а прибутковість вкладених ними інвестицій стане меншою від нормальної.

Зокрема, якщо трансформація функції $Ц(O)$ при переході до виробництва і реалізації продукції більш високої якості відбувається шляхом додавання до кожного значення цієї функції постійної величини, то критерій (1) набуває такого вигляду:

$$c_i + k_i \times E_н - \Delta Ц_i \to \min, \quad (2)$$

де $\Delta Ц_i$ – приріст ціни одиниці продукції найнижчого рівня якості при переході до виробництва і реалізації продукції більш високого рівня якості, що передбачають використання *i*-того варіанту технології її виготовлення.

Якщо ж трансформація функції $Ц(O)$ при переході до виробництва і реалізації продукції більш високої якості відбувається шляхом множення кожного значення цієї функції на постійну величину, то критерій (1) набуває такого вигляду:

$$(c_i + k_i \times E_н) : I_{Цi} \to \min, \quad (3)$$

де $I_{Цi}$ – темп росту ціни одиниці продукції найнижчого рівня якості при переході до виробництва і реалізації продукції більш високого рівня якості, що передбачають використання *i*-того варіанту технології її виготовлення.

Слід відзначити, що критерій (3) є справедливим у випадку будь-якого рівня конкуренції на ринку даної продукції.

Таким чином, оцінювання рівня конкурентоспроможності продукції підприємства повинно обов'язково враховувати фактори його технологічного розвитку, насамперед, рівень якості, собівартість та питому капіталомісткість продукції. Запропонований підхід до проведення такого оцінювання дозволяє вдосконалити процес вибору найбільш конкурентоспроможного варіанту технології виготовлення продукції за умови, що ці варіанти відрізняються трьома переліченими параметрами.

1. Управління конкурентоспроможністю підприємства: навчальний посібник / С.М. Клименко та ін. – К.: КНЕУ, 2006. – 527 с. 2. Потенціал еластичності у формуванні конкурентоспроможності промислових підприємств: монографія / Н.Р. Кубрак, Є.В. Крикавський, Н.С. Косар. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2013. – 204 с. 3. Коно Т. Стратегия и структура японских предприятий / Пер. с англ. / Т. Коно. – М.: Прогресс, 1987. – 384 с.

Lviv Polytechnic National University Institutional Repository http://ena.lp.edu.ua